

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJTIMOIIY KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISH.

DTPI Pedagogika fakulteti

Maktabgacha talim yo'nalishi 3-bosqich talabalari

Ibodullayeva Zebo G'ayrat qizi

Elmominova Oysara Sobir qizi

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarini ijtimoiy hayotga tayyorlash, ularni o'z o'rnini topishga bo'lgan dastlabki ko'nikmalarni shakllantirish, ijtimoiylashtirish borasida olib borilayotgan ishlar ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar. Maktabgacha ta'lim tashkiloti, bolani ijtimoiylashtirish, pedagog-tarbiyachi, metodik ishlar, ijtimoiy hayot.

ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.

Аннотация. В статье рассматриваются мероприятия, проводимые в дошкольных образовательных организациях, направленные на подготовку воспитанников к социальной жизни, формирование у них первоначальных навыков для нахождения своего места в обществе и поддержку процесса их социализации.

Ключевые слова: Дошкольная образовательная организация, социализация ребенка, педагог, методическая работа, общественная жизнь.

FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE IN PRESCHOOL CHILDREN.

Annotation. The article examines the work being carried out in preschool educational institutions aimed at preparing children for social life, helping them form initial skills to find their place in society, and supporting their socialization process.

Keywords: *Preschool education organization, child socialization, teacher, methodological work, social life.*

Kirish. Maktabgacha davr bolaning dunyoga kirishi uchun juda muhimdir ijtimoiy munosabatlar, jarayon uchun ijtimoiylashuv, bu L.S.Vygotskiyning fikriga ko'ra «Insoniyat madaniyatiga aylanish». Uslubiy asos ijtimoiy rivojlanish falsafaning yagona jarayon bilan tavsiflanadigan inson va jamiyat o'rtasidagi munosabatlardagi pozitsiyasidir. Ijtimoiy taraqqiyot - bu ijtimoiylashuvning yagona jarayoni – individualizatsiya. Bola uch yoshga to'lganda uning atrofida qilarga munosabati hamda qiziquvchanligi kuchayadi. Shuningdek, bolalarning o'rtoqlari bilan birgalikda faoliyatga kirishishga moyilligi oshadi. Bu jarayonda ular hamma ham aynan ular kabi o'ylamasligini va ularning har bir o'yindoshining o'ziga xos fazilatlari borligini, ba'zilar jozibali, ba'zilar esa yo'qligini tushunishi lozim.

Maktabgacha ta'lim sohasida amalga oshirib borilayotgan barcha islohotlar kelajagimiz ertasi bo'lgan yosh bolajonlarimiz, ularning ta'limi va tarbiyasini jahon standartlariga mos holatda rivojlantirishga qaratilgan. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanish jarayonida insonlar tomonidan yaratilgan barcha predmet va hodisalar olami bilan munosabatga kirishib boradilar. Bolalar inson ongi tomonidan yaratilgan barcha yutuqlarni faol ravishda o'zlashtirib boradi. Bu jarayonda bolalar predmetlar olamini, o'zaro muloqotni, tengdoshlari va kattalar bilan munosabatlarni, jamiyat talabidagi odob-axloq ko'nikmalarini, ularning tayanch kompetensiyalari va rivojlanish sohasi kompetensiyalarini bevosita tarbiyachilar va boshqa pedagoglar yodamida rivojlantirib boriladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishi va ularni axloqiy tarbiyalash bilan bog'liq o'z vatanining madaniyati, uning o'tmishi va hozirgi kuni. Vatanga, uning madaniy merosiga bo'lgan muhabbatni tarbiyalash, avvalo, ayrim tarixiy voqealarga qiziqishni shakllantirishni, o'z xalqining madaniy merosiga hurmat tuyg'usini tarbiyalashni nazarda tutadi. Ushbu ish bolalarning yoshi va ularning hayotiy tajribalarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Vatan haqidagi she'rlar, qo'shiqlar, tarixiy mavzudagi hikoyalarni o'qish, dostonlar - bularning

barchasi fuqarolik tarbiyasiga, o'z xalqining urf-odatlarini tushunishga yordam beradi.

Axloqiy tarbiya eng samarali tarzda amalga oshiriladi turli xil turlari faoliyat, chunki bolaning faoliyatidagi ishtiroki xarakter xususiyatlari va shaxsiyat xususiyatlarini shakllantirishda iz qoldiradi. Tarbiyachining xulq-atvori, uning bolalarga munosabati, unga qo'yiladigan talablar bolaning shaxsiyatini shakllantiradi va bola shaxsiyatining umumiy yo'nalishi nihoyatda muhim - u yaratuvchi, faol faol yoki iste'molchi, o'zi uchun har kimdan iloji boricha ko'proq narsani olishga intiladigan egoist sifatida o'sadi.

Bolalarni axloqiy tarbiyalash mazmunini rejalashtirishda yosh guruhlari, tarbiyachi bolalarda qanday axloqiy fazilatlarni tarbiyalaydi, bir vaqtning o'zida qanday vosita va usullarni qo'llaydi, deb o'ylaydi. Shunday qilib, maqsadga muvofiqlikni oshirishda tarbiyachi bolalarni o'z faoliyati uchun maqsad qo'yishga o'rgatadi, so'ngra bolalarga ushbu maqsadga qanday erishish kerakligini aytadi, vazifani bajarish uchun namuna keltiradi, bolalar bilan birgalikda maqsadga erishish yo'llarini belgilaydi. Asta-sekin, bolalar mustaqil ravishda o'yin maqsadi, tirik burchakda ishlash maqsadi va boshqalarni belgilashni o'rganadilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga kamtarlik o'rgatiladi, chunki bolalar ko'pincha o'zlari va ota-onalari haqida maqtanish, xayol qilishni yaxshi ko'radilar. O'qituvchi esa bolaga uning imkoniyatlarini, faoliyati natijalarini tanqidiy baholashga yordam beradi, bolalarni kuchli va kuchsiz tomonlarini to'g'ri baholashga o'rgatadi. Ijobiy axloqiy fazilatlarning shakllanishi tarbiyachilarning maqsadga muvofiq izchil ishlarining natijasidir. O'rnatilgan nomaqbul fazilatlarni engish uchun ishlash uchun katta sabr-toqat talab etiladi. Bolaning yomon xulq-atvorining sabablari boshqacha: bola oilada buziladi va aksincha, unga etibor berilmaydi; bolaga bo'lgan haddan tashqari muhabbat, uning har bir istagining zudlik bilan bajarilishida va bolani doimiy avishda jazolashda, oilada bir xil talablarning etishmasligi va ularni taqdim etish tartibida namoyon bo'ldi. O'qituvchi kuzatuvlar, ota-onalar bilan suhbatlar va maxsus diagnostika yordamida bolaning

o'zini tutish normasidan chetga chiqish sabablarini aniqlaydi, yo'llarini belgilaydi tarbiyaviy ishlar u bilan bunday bolaning barcha ijobiy ko'rinishlarini diqqat bilan kuzatib boradi va maqtash, rag'batlantirish, ishonch va boshqalar tizimidan foydalanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni axloqiy tarbiyalash ko'proq bog'liqdan hissiy soha bola, uning tajribalari. Chagrin va quvonch, zavq va xijolat - bularning barchasi maktabgacha yoshdagi bolalarga xosdir. Shu sababli, bolalarning axloqiy tarbiyasi va ijtimoiy rivojlanishi adabiyotlardan, filmlardan yorqin misollarni talab qilishi, bolalarning ertaklarni tayyorlashda, qo'g'irchoq teatrini yaratishda ishtirok etishi va hokazolarni talab qilishi tabiiydir va hokazo. Bunday tadbirlarda bolalarda paydo bo'ladigan axloqiy tuyg'ular qo'shma faoliyat uchun o'ziga xos turtki bo'lib bolalar va kattalar, ijobiy axloqiy munosabatlarni shakllantiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishi va ularni axloqiy tarbiyalash bilan bog'liq o'z vatanining madaniyati, uning o'tmishi va hozirgi kuni. Vatanga, uning madaniy merosiga bo'lgan muhabbatni tarbiyalash, avvalo, ayrim tarixiy voqealarga qiziqishni shakllantirishni, o'z xalqining madaniy merosiga hurmat tuyg'usini tarbiyalashni nazarda tutadi. Ushbu ish bolalarning yoshi va ularning hayotiy tajribalarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Vatan haqidagi she'rlar, qo'shiqlar, tarixiy mavzudagi hikoyalarni o'qish, dostonlar - bularning barchasi fuqarolik tarbiyasiga, o'z xalqining urf-odatlarini tushunishga yordam beradi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, tarbiyachi bolalarning ijtimoiy kompetentligini shakllantirish jarayonida maktabgacha ta'lim tashkilotidagi barcha pedagog hodimlar bilan pedagogik hamkorlik ishlarini amalga oshiradi va ushbu ishlarni o'zining 05-02-shaxsiy ish rejasidagi bolalar bilan yakka tartibda ishlash qismiga qayd etib boradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi pedagoglar bolalarni har tomonlama barkamol shaxs bo'lib yetishishlari uchun birdek mas'uldirlar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Usmanova Saodat Erkinovna Vozmojnosti Ispolzovaniya Multimediyных Kompyuternых Programm V Razvitii Detey Doshkolnogo Vozrasta. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=46438589>
2. Jumayeva Malika Aliyevna, & buriyev jamshid jumanazarovich. (2021). The role of activity in the upbringing and development of the child . International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences, 1(2), 126–129. Retrieved from <https://ijpsss.iscience.uz/index.php/ijpsss/article/view/40>
3. Jumayeva Malika Aliyevna. (2021). Independent musical activity in preschool organizations. Journal of Ethics and Diversity in International Communication, 1(1), 9–10. Retrieved from <https://openaccessjournals.eu/index.php/jedic/article/view/>

